

DOI: 10.33270/05267202.1
УДК 343.14:343.9

ВОЗНЮК Андрій*

доктор юридичних наук, професор, завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ
03035, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3352-5626>;

ОКОЛІТ Олександр

доктор філософії в галузі права, викладач кафедри кримінології та інформаційних технологій Національної академії внутрішніх справ
03035, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6498-6209>

Доказування статусу «вора в законі» в кримінальному провадженні України: процесуальні проблеми та судова практика

Анотація. Статтю присвячено комплексному аналізу проблем доказування статусу особи як «вора в законі» в кримінальному провадженні України в умовах нормативної невизначеності відповідної кримінально-правової конструкції. Актуальність дослідження зумовлена впровадженням у кримінальне законодавство категорії суб'єкта підвищеного злочинного впливу й браком чітких законодавчих критеріїв, які давали б змогу однозначно встановити наявності такого статусу із застосуванням традиційних процесуальних механізмів. Метою статті є визначення меж і можливостей процесуального доведення статусу «вора в законі», а також виявлення ризиків підміни доказування субкультурними уявленнями або оцінюванням репутації особи. Методологічну основу дослідження становлять формально-юридичний, системний, функціональний і порівняльно-правовий методи, а також аналіз судової практики й узагальнення сучасних наукових підходів до вивчення організованої злочинності. Посилену увагу спрямовано на співвідношення кримінально-правових і кримінально-процесуальних аспектів встановлення статусу, ролі негласних слідчих (розшукових) дій, експертних досліджень і позиції особи щодо власного статусу. За результатами дослідження обґрунтовано, що нормативна невизначеність поняття «вор у законі» спричиняє неможливість застосування класичної моделі доказування через офіційні документи та потребує використання опосередкованої процесуальної ідентифікації статусу. Доведено, що субкультурні описи «коронацій» або інших ритуалів не можуть мати самостійної доказової сили, а встановлення статусу є допустимим лише за наявності сукупності перевірюваних фактів реальної поведінки особи, її ієрархічної ролі та фактичного впливу на інших. Наукова новизна полягає у формулюванні процесуально значущих меж доказування статусу «вора в законі» та розмежуванні допустимого встановлення соціального факту й неприпустимого статусного приписування. Практична значущість результатів полягає в можливості їх використання в діяльності органів досудового розслідування, судів і сторони захисту з метою забезпечення дотримання процесуальних гарантій і стандартів справедливого судового розгляду.

Ключові слова: організована злочинність; злочинний вплив; докази; кримінальне провадження; негласні слідчі (розшукові) дії; судова експертиза; суд; захисник; обвинувачений; кримінальний процес; кримінальна відповідальність.

Історія статті:

Отримано: 30.03.2026
Прийнято: 01.05.2026
Опубліковано: 29.05.2026

Рекомендоване посилання:

Вознюк А., Околіт О. Доказування статусу «вора в законі» в кримінальному провадженні України: процесуальні проблеми та судова практика. *Наука і правоохорона*. 2026. Вип. 2 (72). С. 7–17. DOI: 10.33270/05267202.1

*Відповідальний автор

© Вознюк А., Околіт О., 2026. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Вступ

Сучасну організовану злочинність розглядають як одну з найсерйозніших загроз національній та транснаціональній безпеці, оскільки вона вирізняється високим рівнем адаптивності, латентності й здатністю інтегруватися в легальні соціально-економічні процеси. Організовані злочинні об'єднання еволюціонують від ієрархічних, жорстко структурованих моделей до гнучкіших мережових форм, що поєднують кримінальну діяльність із корупційними практиками (Albanese, 2025; Forgione, Migliardo, & Spadaro, 2025; Tosi Rodriguez, & Caneppele, 2025) і використанням сучасних технологій комунікації та фінансів (Campana, & Giovannetti, 2025; Cheng, Li, & Kong, 2025; Mirenda, Mocetti, & Rizzica, 2022). Особливу небезпеку становлять лідери злочинного середовища, які, не беручи безпосередньої участі в учиненні конкретних злочинів, здійснюють сприяння, спонукання та координацію злочинної діяльності, а також розв'язують конфлікти поза межами правового поля, що суттєво ускладнює їх кримінально-правову ідентифікацію та притягнення до кримінальної відповідальності. Саме ця тенденція зумовлює прагнення держав до розширення інструментарію кримінально-правового реагування на суб'єктів підвищеного злочинного впливу, передусім в умовах послаблення державних інституцій, що, за переконанням учених, супроводжується зростанням організованої злочинності (Aziani, Favarin, & Campedelli, 2019; Acemoglu, De Feo, & De Luca, 2020).

Запровадження в кримінальне законодавство України конструкції «особа, яка перебуває в статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, зокрема статусі «вора в законі», стало одним з найдискусійніших наслідків реформування механізмів державного реагування на організовану злочинність. Кримінально-правова реформа 2020 року¹ була орієнтована на розширення кримінально-правових засобів впливу на осіб, які фактично виконують керівні, координаційні або арбітражні функції в кримінальному середовищі, не беручи безпосередньої участі в учиненні конкретних злочинів. Водночас перенесення у сферу позитивного права термінології, що сформувалася в межах кримінальної субкультури, зумовило складні теоретичні й практичні проблеми, насамперед у частині доказування відповідного статусу в кримінальному провадженні.

Поняття «вор у законі» не має історично усталеного місця в національній правовій системі

та не ґрунтується на формалізованих юридичних критеріях. Його походження пов'язане з неформальною ієрархією злочинного середовища, у межах якої відповідний статус визнає не держава, а обмежене коло осіб у закритій соціальній спільноті. Водночас у кримінальному провадженні будь-яка юридично значуща обставина потребує доказування за допомогою належних, допустимих і достовірних доказів, які підлягають перевірці й оцінці судом. Саме на цьому рівні найвиразніше виявляється невідповідність між кримінально-правовою конструкцією «вора в законі» та процесуальними можливостями її реалізації.

Судово-слідча практика засвідчує, що встановлення статусу «вора в законі» нерідко ґрунтується на відомостях, отриманих із кримінального середовища, описах «коронацій», фактах участі в «сходках», а також повідомленнях медіа й даних неофіційних інтернет-ресурсів. Водночас такі джерела не мають нормативного закріплення, формалізованих ознак й апіорної доказової сили. Тому підміна повноцінного процесу доказування виключно апеляцією до зазначених джерел є неприпустимою, оскільки суперечить засадам кримінального провадження.

Особливу складність становить відсутність можливості офіційного документального підтвердження статусу «вора в законі», який за своєю природою може бути визнаний або заперечений особою залежно від її тактичних інтересів у кримінальному провадженні. За таких обставин сторона обвинувачення змушена звертатися до опосередкованих доказів, зокрема до результатів негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД), а також до експертних висновків, пов'язаних з аналізом комунікативної поведінки особи.

У цьому контексті дослідження проблем доказування статусу особи як «вора в законі» набуває не лише прикладного, а й принципового значення, оскільки безпосередньо пов'язане з реалізацією загальних засад кримінального провадження.

Огляд літератури

Питання процесуального доказування статусу особи як «вора в законі» в українській юридичній науці досі не набуло самостійного й системного висвітлення. Більшість наукових публікацій, присвячених феномену злочинного впливу та «ворам у законі», зосереджуються переважно на кримінально-правових аспектах, зокрема на аналізі змісту законодавчих дефініцій, їх оцінкого характеру, відповідності принципу юридичної визначеності, співвідношенні статусу й поведінки, а також на доцільності використання термінології кримінальної субкультури в законі про кримінальну відповідальність. Це роботи О. О. Кваші (2015), В. О. Гацелюка (2021), С. В. Перемота (2015), О. О. Дудорова, Р. О. Мовчана (2022), І. А. Копйової, К. В. Ципищук (2020), С. Г. Киренка (2020), А. О. Нікітіна (2020), В. О. Левчука (2021),

¹ Ідеться про Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою» від 4 червня 2020 р. [Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою: Закон України від 4 червня 2020 р. № 671-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-20#Text>].

О. І. Міневич (2021), В. Речицького (2020), а також попередні дослідження авторів цієї статті (Vozniuk, 2020; Vozniuk, Dudorov, & Cherniavskyi, 2021; Okolit, & Vozniuk, 2025). Процесуальний вимір цієї проблематики розглянуто лише побіжно – як похідний наслідок нормативної невизначеності або як ілюстрація складнощів право-застосування.

Деякі автори (А. О. Нікітін (2021), С. В. Ткаченко (2022), Д. М. Цехан (2021), В. В. Шаблистий (2023)), аналізуючи судову практику застосування ст. 255, 255-1, 255-2 КК України, зосереджують увагу на складнощах доведення злочинного впливу й статусних характеристик особи. Водночас такі зауваження не трансформуються в цілісну наукову концепцію доказування відповідного статусу. Наразі не сформовано чітких теоретичних підходів до визначення допустимих джерел доказів, меж використання відомостей, отриманих із кримінального середовища, ролі негласних слідчих (розшукових) дій, експертних досліджень, показань свідків і відкритих інформаційних ресурсів у підтвердженні зазначеного статусу. Судова практика в цій сфері формується переважно ситуативно й характеризується значною різноманітністю. Це засвідчує відсутність усталених процесуальних стандартів доказування та зумовлює об'єктивну потребу в спеціальному науковому дослідженні, спрямованому безпосередньо на процесуальні проблеми доказування статусу «вора в законі».

Матеріали та методи

Метою статті є визначення меж і можливостей процесуального доведення статусу «вора в законі», а також виявлення ризиків підміни доказування субкультурними уявленнями або оцінюванням репутації особи.

Матеріалами дослідження є норми кримінального та кримінального процесуального законодавства України, судова практика судів першої та апеляційної інстанцій у справах про злочинний вплив, а також наукові публікації українських і зарубіжних авторів, присвячені проблемам організованої злочинності, статусних характеристик у кримінальному праві та доказування в умовах нормативної невизначеності. Окрему групу матеріалів становлять судові рішення, у яких проаналізовано питання доведення статусу «вора в законі», результати негласних слідчих (розшукових) дій і висновки судових експертиз.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання. Формально-юридичний метод застосовано для аналізу змісту кримінально-правових норм і виявлення рівня їх визначеності. Системний метод використано для дослідження взаємозв'язку кримінально-правових і кримінально-процесуальних аспектів доказування статусу. Функціональний метод дав змогу оцінити практичну роль окремих доказових інструментів, зокрема негласних слідчих (розшукових) дій та

експертних досліджень. Порівняльний аналіз застосовано для зіставлення нормативних підходів і практик доказування з науковими концепціями організованої злочинності. Узагальнення судової практики використано для формулювання висновків і практичних рекомендацій.

Результати й обговорення

З огляду на відсутність у науці кримінального процесу цілісної концепції доказування статусу «вора в законі» та фрагментарний характер наявних досліджень, подальший аналіз доцільно зосередити на реальних механізмах, за допомогою яких цей статус намагаються встановити в кримінальному провадженні.

І. Нормативна невизначеність поняття «вор у законі» та її вплив на доказування

Запровадження в кримінальне законодавство України конструкції «особа, яка перебуває в статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, зокрема в статусі «вора в законі»», актуалізувало одну з найскладніших проблем досудового розслідування – проблему доказування юридично значущої обставини, зміст якої не має належної нормативної конкретизації ні в КК України, ні в будь-якому іншому нормативно-правовому акті.

Показовим у цьому контексті є судові рішення, у якому, обґрунтовуючи доводи апеляційної скарги, захисник зазначав, що в матеріалах справи немає доказів, які вказували б на те, які саме дії та у який спосіб має вчинити особа, щоб набути статусу «вора в законі»¹.

У кримінальному провадженні предмет доказування передбачає встановлення фактів, які можуть бути перевірені, співвіднесені з визначеними законом ознаками та оцінені судом за критеріями належності, допустимості й достовірності. Однак у випадку зі статусом «вора в законі» кримінально-правова конструкція характеризується підвищеним рівнем оцінності та послуговується термінологією, що історично сформувалася поза межами права – у середовищі закритої кримінальної субкультури. Це зумовлює розрив між підставами кримінальної відповідальності та процесуальними можливостями їх доведення.

У науковій літературі брак легальної дефініції «вора в законі» аналізують переважно крізь призму принципу юридичної визначеності та меж криміналізації статусних характеристик (Кугенко, 2020; Nikitin, 2025). Водночас важливим є кримінально-процесуальний вимір цієї проблеми, оскільки для кримінального провадження принциповим є не лише формулювання норми, а й здатність сторони обвинувачення забезпечити її доказування.

¹ Ухвала Київського апеляційного суду від 2 черв. 2021 р. у справі № 757/26748/21-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97427055>

Відсутність нормативно закріплених ознак статусу «вора в законі» істотно ускладнює визначення предмета доказування: залишається незрозумілим, які саме фактичні дані слід вважати релевантними для висновку про наявність такого статусу. Це знижує передбачуваність обвинувачення та ускладнює реалізацію права на захист, оскільки стороні захисту не завжди зрозуміло, які саме обставини підлягають спростуванню. У таких умовах зростає ризик компенсації дефіциту формалізованих критеріїв посиланнями на репутацію особи, наративи кримінального середовища або медійні матеріали, що не відповідають стандартам доказування.

Статус «вора в законі» за своїм походженням є явищем субкультурним: він виникає та підтримується у середовищі неформальних правил і не має ознак, характерних для юридично значущих статусів, а саме формальної визначеності та зовнішньої верифікованості. Немає нормативно описаної процедури його набуття, офіційного підтвердження чи стабільних критеріїв визнання, що зумовлює варіативність і багатозначність відповідної термінології.

Оцінний характер законодавчих формулювань безпосередньо позначається на процесі доказування. За відсутності формалізованих ознак фактичні дані, на які посилається сторона обвинувачення, нерідко не співвідносяться із заздалегідь визначеними критеріями, а фактично слугують засобом наповнення змісту статусу.

У таких умовах ключовим завданням кримінального процесу стає формалізація доказування – перетворення оцінного поняття «вор у законі» на сукупність конкретних, перевірюваних фактів, які можуть бути встановлені й оцінені судом. Ідеться не про створення нових ознак статусу, що належить до повноважень законодавця, а про розроблення процесуально коректного підходу до його доведення.

Процесуально коректне доведення має ґрунтуватися насамперед на аналізі комунікативної поведінки та конкретних дій особи, натомість дослідження субкультурних ритуалів або символів може мати лише допоміжне значення.

Нормативна невизначеність не звільняє сторону обвинувачення від обов'язку доведення. Навпаки, вона вимагає підвищеної точності та конкретності у формулюванні обвинувачення. Повідомлення про підозру й обвинувальний акт повинні чітко відображати, у чому саме полягає злочинний вплив особи, які конкретні дії вона вчиняла, яку ієрархічну роль виконувала та якими доказами підтверджена кожна з цих обставин. За відсутності такої конкретизації обвинувачення може звестися до посилань на загальну репутацію особи, що суперечить засадам кримінального провадження.

II. Практика доведення статусу: між субкультурним описом і процесуальними стандартами

Нормативна невизначеність статусу «вора в законі» закономірно зумовлює звернення правозастосовної практики до фактичних способів його встановлення, що сформувалися не в правовому, а в кримінально-субкультурному середовищі. У матеріалах досудового розслідування та процесуальних документах сторони обвинувачення одним із найпоширеніших способів обґрунтування наявності відповідного статусу є відтворення описів подій, які в межах кримінального середовища вважають такими, що підтверджують його набуття або визнання. Ідеться насамперед про згадки про так звані коронації, участь у «сходках», присутність інших осіб, які визнані «ворами в законі», а також про апеляцію до внутрішніх правил і традицій злочинної ієрархії.

У клопотаннях слідчих і прокурорів інколи міститься детальний опис таких подій: зазначають місце і час «зібрання», перелік учасників, згадують «процедури ініціації» та формулювання про «отримання статусу вищого суб'єкта злочинної ієрархії». За своєю формою ці описи створюють враження встановлення фактичних обставин, однак за своєю суттю вони залишаються відтворенням субкультурного наративу, а не результатом правового пізнання. У матеріалах сторони обвинувачення може бути зазначено, що особа, перебуваючи за кордоном, у межах злочинного зібрання за участю визнаних у кримінальному середовищі «ворів у законі» пройшла процедуру «коронації» та отримала відповідний статус¹.

Водночас доведення наявності в особи статусу «вора в законі» не може обмежуватися реконструкцією таких подій. Відомості про «коронацію» чи «сходку» не мають нормативного закріплення, не містять формалізованих юридичних ознак і не забезпечують можливості їх об'єктивної перевірки в кримінальному провадженні. Вони ґрунтуються на уявленнях кримінального середовища про значущість певних ритуалів і символів, натомість у кримінальному процесі значення мають лише юридично релевантні факти, здатні бути перевіреними, співвіднесеними з предметом доказування та оціненими судом.

З огляду на це, субкультурний опис може виконувати лише орієнтовну або пояснювальну функції, але не може підміняти собою процес доказування. Використання таких описів як центрального аргументу на користь наявності статусу фактично означає перенесення логіки кримінальної субкультури у сферу кримінального судочинства, що є методологічно хибним.

¹ Ухвала Київського апеляційного суду від 2 черв. 2021 р. у справі № 757/26748/21-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97427055>

Методологічна вразливість доведення статусу через опис «процедури» його набуття полягає, по-перше, у тому, що право не визнає юридичної значущості ритуалів, якщо вони не закріплені нормативно; по-друге, у варіативності й змінюваності уявлень про такі ритуали навіть у кримінальному середовищі, що унеможлиблює їх об'єктивну перевірку; по-третє, у зміщенні акценту з аналізу реальної поведінки особи на відтворення символічного образу, нав'язаного субкультурним наративом.

З процесуального погляду такий підхід створює ризик підміни доказування юридично значущих обставин доведенням відповідності особи певному символічному статусу, що не сумісно з принципами кримінального процесу.

Водночас відомості з кримінального середовища не є апіорі не придатними для використання в кримінальному провадженні. Проблема полягає не у відомостях, а в способі їх процесуальної інтеграції. Вони можуть набути доказового значення лише за умови, що отримані в передбаченому законом порядку, закріплені у формі належних процесуальних джерел доказів, підлягають перевірці й оцінці судом і співвідносяться з іншими доказами у справі.

Отже, аналіз практики доведення статусу «вора в законі» свідчить, що звернення до опису «коронацій», «сходок» і пов'язаних із ними субкультурних наративів є реакцією на нормативну невизначеність, але її не можна розглядати як процесуально самодостатній спосіб доказування. Це зумовлює необхідність звернення до інших, формалізованіших інструментів доведення – аналізу поведінки особи, її комунікативної ролі, показань свідків, результатів негласних слідчих (розшукових) дій та експертних досліджень, які дають змогу встановити реальне ієрархічне становище та фактичну роль особи в кримінальному середовищі.

III. Відсутність офіційного підтвердження статусу та межі його процесуальної ідентифікації

Однією з ключових процесуальних проблем у справах про злочинний вплив є відсутність будь-якого офіційного документального підтвердження статусу особи як «вора в законі». Показовою в цьому контексті є позиція, викладена в ухвалі Київського апеляційного суду від 2 червня 2021 року, де захисник зазначив, що жодних офіційних актів чи документів, які могли б підтверджувати наявність такого статусу, немає¹. На відміну від юридичних статусів публічного права, статус «вора в законі» не породжується актом державної влади, не фіксується в реєстрах і не посвідчується формалізованими документами, що унеможлиблює застосування традиційної для

кримінального процесу моделі доказування «через документ», яка є звичною, наприклад, у кримінальних провадженнях щодо корупційних деліктів.

Процесуальна специфіка доведення цього статусу зумовлена його природою як соціального факту, що існує в межах закритої кримінальної субкультури та визнана її учасниками. Оскільки статус не має нормативного закріплення, пошук його «документального підтвердження» є методологічно хибним. Це принципово відрізняє його від юридичних статусів, для яких характерні формалізовані умови набуття, фіксація в правових актах і можливість прямої перевірки через офіційні джерела.

Відсутність документального підтвердження не означає неможливості доведення статусу «вора в законі», однак істотно впливає на спосіб такого доведення. За цих умов кримінальний процес змушений використовувати модель опосередкованої процесуальної ідентифікації – через встановлення сукупності обставин, що свідчать про визнання особи в кримінальному середовищі та про її фактичну роль у ньому.

У зв'язку з цим важливе значення набуває чітке окреслення меж такої ідентифікації, що мають запобігти довільному тлумаченню та підміні предмета доказування. Процесуально прийнятним можна вважати лише підхід, за якого статус встановлюють на підставі сукупності перевірюваних фактів, зокрема: сталого визнання особи іншими учасниками кримінального середовища; реального впливу на ухвалення рішень, подолання конфліктів, розподіл ресурсів або координацію злочинної діяльності. Такі обставини мають підтверджуватися допустимими процесуальними джерелами доказів – показаннями, результатами негласних слідчих (розшукових) дій, експертними висновками в межах їхньої компетенції.

Водночас процесуальна ідентифікація статусу не може ґрунтуватися виключно на загальній репутації особи, її медійному образі, неофіційних публікаціях чи довідкових інтернет-ресурсах, а також на субкультурних ярликах, не підкріплених перевірюваними виявами в поведінці. Межа між допустимим встановленням статусу й неприпустимим «статусним приписуванням» проходить за критерієм перевірюваності фактів і їх зв'язку з конкретними діями особи.

За відсутності документального підтвердження доказування статусу неминуче ґрунтується на непрямих індикаторах, які можуть набувати доказового значення лише в сукупності. До них належать, зокрема, характер звертань до особи, реакція інших осіб на її вказівки або рішення, участь у вирішенні конфліктів як остаточного арбітра, факти координації чи санкціонування дій інших осіб, а також стійкість і повторюваність таких виявів у часі. Лише системне поєднання цих індикаторів, підтверджене різними джерелами доказів, може створити підстави для процесу-

¹ Ухвала Київського апеляційного суду від 2 черв. 2021 р. у справі № 757/26748/21-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97427055>

ального висновку про наявність відповідного статусу.

Отже, відсутність офіційного документального підтвердження статусу «вора в законі» є системною характеристикою цього феномена, що зумовлює особливу модель доказування. Процесуальна ідентифікація такого статусу можлива лише через встановлення соціального факту визнання, підтвердженого перевірюваними доказами, з чітким розмежуванням між статусом, авторитетом й окремими виявами впливу. Це своєю чергою актуалізує питання про значення позиції особи щодо власного статусу, а також про роль негласних слідчих (розшукових) дій та експертних досліджень як ключових інструментів встановлення ієрархічного становища в кримінальному середовищі.

IV. Негласні слідчі (розшукові) дії та експертні дослідження як інструменти доведення ієрархічного становища

За відсутності чітких законодавчих ознак і будь-яких офіційних документів, що підтверджують статус «вора в законі», у практиці доказування важливе значення мають негласні слідчі (розшукові) дії та судові експертизи. У дослідженнях організованої злочинності встановлено, що матеріали перехоплення розмов є багатим джерелом реляційних (взаємопов'язаних) даних (Campana, & Varese, 2022).

Показовим у цьому контексті є те, що за результатами проведення НСРД, зокрема зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, було зафіксовано спілкування ОСОБА_8 з різними співрозмовниками, у межах якого він називав себе «вором», а також до нього зверталися як до «вора». Саме такі матеріали дають змогу фіксувати реальну поведінку особи та її фактичну роль у спілкуванні з іншими.

Матеріали зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, а також аудіо- та відеоконтролю особи використовують для встановлення фактичного становища особи в кримінальному середовищі. У них можуть міститися звернення до особи як до авторитетної фігури, згадки про її рішення як обов'язкові для виконання, прохання надати дозвіл або вирішити конфлікт, а також прямі вказівки, які інші особи беззастережно виконують. Перевага НСРД полягає у фіксації природної, спонтанної комунікації, в межах якої найчіткіше простежується розподіл ролей – хто фактично приймає рішення, а хто їм підпорядковується.

Водночас у науковій літературі увага зосереджується на тому, що якість даних є однією з найістотніших проблем у дослідженнях прихованих соціальних мереж, до яких належить і кримінальне середовище (Diviák, 2022). Це зумовлює необхідність критичної оцінки матеріалів НСРД з погляду повноти, репрезентативності й можливих викривлень, пов'язаних з обмеженістю спостережуваних контактів і ситуацій. Тому

такі матеріали не можуть автоматично доводити наявність відповідного статусу й потребують оцінки з огляду на контекст спілкування, коло осіб, повторюваність схожих ситуацій та їх узгодженість з іншими доказами.

Важливе значення для аналізу матеріалів НСРД мають мовні ознаки, що свідчать про нерівність комунікативних ролей, зокрема наказовий характер висловлювань, відсутність аргументації, специфічні звертання, а також реакції співрозмовників, які не заперечують і безумовно погоджуються з почутим. Такі ознаки не доводять статус, однак можуть вказувати на стійке домінувальне становище особи.

Для аналізу цих матеріалів застосовують лінгвістичні та психолінгвістичні експертизи, у межах яких досліджують зміст висловлювань, форму мовлення, комунікативні ролі та взаємодію між учасниками розмови. За результатами таких досліджень може бути сформовано висновок про домінувальне або підпорядковане становище особи в конкретних комунікативних ситуаціях. В ухвалі Кропивницького апеляційного суду від 20 травня 2024 року у справі № 11-кп/4809/223/24 зазначено, що відповідно до висновку комплексної судової психолого-лінгвістичної експертизи в мовленні ОСОБА_8, зафіксованому під час проведення НСРД, наявні висловлювання у формі вказівок, вимог і настанов, адресованих співрозмовникам, а також підтвердження ним власного впливу на інших осіб у кримінальному середовищі¹.

Водночас експерт не встановлює юридичний статус особи й не може відповідати на питання, чи є вона «вором у законі». Його завдання обмежене описом мовленнєвої поведінки та комунікативних ролей, натомість оцінка значення цих даних для доведення статусу та злочинного впливу належить виключно до компетенції суду. Неприпустимими є спроби надати експертному висновку вирішальне значення або підмінити ним комплексне доказування.

Результати НСРД мають бути отримані відповідно до всіх процесуальних вимог, оскільки порушення порядку їх проведення може призвести до визнання таких доказів недопустимими. Крім того, навіть переконали результати НСРД й експертиз не є достатніми для притягнення до кримінальної відповідальності без доведення конкретних виявів злочинного впливу, зокрема сприяння або координації злочинної діяльності.

Отже, НСРД і експертні дослідження є важливими, але допоміжними інструментами встановлення ієрархічного становища особи в умовах нормативної невизначеності статусу «вора в законі». Їх результати слід оцінювати в сукупності з іншими доказами та з неухильним дотриманням процесуальних гарантій.

¹ Ухвала Кропивницького апеляційного суду від 20 трав. 2024 р. у справі № 11-кп/4809/223/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119257854>

V. Позиція особи щодо власного статусу та її значення для доказування

Особливість доказування статусу «вора в законі» полягає в тому, що особа переважно не підтверджує і не заперечує наявності у неї такого статусу. Така поведінка зумовлена нормами кримінальної субкультури, у межах яких публічне визнання або спростування статусу розглядають як порушення неформальних правил. Унаслідок цього в кримінальному провадженні не формується чітка позиція обвинуваченого щодо власного статусу, а його пояснення не можна розглядати як прямий доказ.

У правозастосовній практиці можна виокремити кілька типових моделей поведінки особи: заперечення статусу під час визнання окремих фактів кримінальної діяльності; ухиляння від відповіді або мовчання; непряму самоідентифікацію в неформальному спілкуванні; висловлювання, зміст яких допускає різні тлумачення залежно від контексту. Найпоширенішою є саме відсутність прямої відповіді. З процесуального погляду така позиція є нейтральною, її не можна автоматично тлумачити ні як підтвердження, ні як спростування статусу.

Показовим є вирок Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 18 листопада 2022 року у справі № 743/766/21, у якому встановлено, що під час допиту обвинувачений визнав свою причетність до протиправної діяльності та повідомив, що раніше був кишеньковим злодієм, його притягували до кримінальної відповідальності. Водночас він не підтвердив наявності у себе статусу «вора в законі», але й прямо не заперечив його¹.

Мовчання обвинуваченого або його відмова відповідати на запитання щодо статусу не може бути використано проти нього, що впливає з принципу презумпції невинуватості та права не свідчити проти себе. Позицію особи можна враховувати лише у взаємозв'язку з іншими встановленими обставинами, зокрема з доказами, які свідчать про фактичне ієрархічне домінування та реалізацію злочинного впливу.

Тож позиція особи щодо власного статусу «вора в законі» не має самостійної доказової сили й не звільняє сторону обвинувачення від обов'язку доведення як статусу, так і конкретних форм злочинного впливу. Вирішальним залишається встановлення перевірюваних фактів поведінки, через які ієрархічне становище особи реально впливає на інших і набуває юридичного значення.

Висновки

Нормативна невизначеність поняття «вор у законі» істотно ускладнює його застосування в кримінальному провадженні та створює системні проблеми для доказування. Брак легальної дефі-

ніції, формалізованих ознак і процедур набуття відповідного статусу зумовлює підвищений рівень оцінності кримінально-правової конструкції та породжує розрив між підставами кримінальної відповідальності й процесуальними можливостями їх доведення. За таких умов предмет доказування втрачає чіткість, що негативно позначається як на передбачуваності обвинувачення, так і на реалізації права на захист. Водночас нормативна невизначеність не звільняє сторону обвинувачення від обов'язку доведення, а, навпаки, вимагає підвищеної конкретизації обвинувачення та формалізації фактичних підстав висновку про злочинний вплив особи.

Аналіз правозастосовної практики засвідчує, що в умовах такої невизначеності сторона обвинувачення нерідко звертається до субкультурних описів «коронацій», «сходок» та інших ритуалів кримінального середовища. Проте ці описи не мають самостійної доказової цінності, оскільки не ґрунтуються на нормативно закріплених ознаках і не забезпечують можливості об'єктивної перевірки. Використання субкультурного наративу як центрального аргументу створює ризик підміни процесу доказування оцінюванням репутації або символічного образу особи. Процесуально коректне доведення статусу можливе лише за умови інтеграції відповідних відомостей у систему належних і допустимих доказів, спрямованих на встановлення реальної поведінки, ієрархічної ролі та фактичного злочинного впливу.

Відсутність офіційного документального підтвердження статусу «вора в законі» є іманентною характеристикою цього феномена та зумовлює неможливість застосування класичної моделі встановлення юридичного факту «через документ». За таких умов кримінальний процес змушений використовувати опосередковану процесуальну ідентифікацію статусу, ґрунтовану на сукупності перевірюваних обставин. Водночас така ідентифікація має чіткі межі, що мають запобігти довільному «статусному приписуванню» на підставі репутації, медійного образу чи субкультурних ярликів.

Важливе значення в цих умовах мають негласні слідчі (розшукові) дії та експертні дослідження як інструменти встановлення фактичного ієрархічного становища особи в кримінальному середовищі. Матеріали НСРД дають змогу фіксувати природну комунікацію та виявляти реальні механізми впливу й підпорядкування, однак потребують критичної оцінки в сукупності з іншими доказами. Експертні висновки, зокрема лінгвістичні та психолінгвістичні, виконують допоміжну функцію опису комунікативних ролей і не можуть підміняти судову оцінку.

Позиція особи щодо власного статусу «вора в законі» не має вирішального значення для його доказування, оскільки в більшості випадків характеризується мовчанням, ухилянням від відповіді або двозначними висловлюваннями. Така поведінка зумовлена нормами кримінальної субкультури та не може бути потлумаченою на шкоду обвинуваченому з огляду на принцип

¹ Вирок Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 18 листоп. 2022 р. у справі № 743/766/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107443129>

презумпції невинуватості й право не свідчити проти себе. Відсутність чіткої позиції особи не звільняє сторону обвинувачення від обов'язку доведення статусу та конкретних виявів злочинного впливу. Пояснення або мовчання обвинуваченого можуть бути враховані лише у взаємозв'язку з іншими доказами, які свідчать про реальну поведінку, ієрархічну роль і фактичний вплив на інших осіб. Вирішальним залишається встановлення перевірюваних фактів, а не самоідентифікація.

Подяки

Немає.

Фінансування

Дослідження не фінансувалося.

Конфлікт інтересів

Немає.

References

- [1] Acemoglu, D., De Feo, G., & De Luca, G. D. (2020). Weak states: Causes and consequences of the Sicilian Mafia. *The Review of Economic Studies*, 87(2), 537-581. DOI: 10.1093/restud/rdz009
- [2] Albanese, J.S. (2025). Corruption as the cause, not the effect, of organized crime? A review and assessment of cases across the world. *Journal of Economic Crime*, 7. DOI: 10.1016/j.jeconc.2025.100137
- [3] Aziani, A., Favarin, S., & Campedelli, G. M. (2019). Security Governance: Mafia Control over Ordinary Crimes. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 57(4), 444-492. DOI: 10.1177/0022427819893417
- [4] Campana, P., & Giovannetti, A. (2025). The structure of cooperation among organized crime groups: A network study of Merseyside, UK. *Journal of Criminal Justice*, 96. DOI: 10.1016/j.jcrimjus.2024.102348
- [5] Campana, P., & Varese, F. (2022) Studying organized crime networks: Data sources, boundaries and the limits of structural measures. *Social Networks*. 2022. Vol. 69. P. 149–159. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.socnet.2020.03.002>
- [6] Cheng, M., Li, Z., & Kong, D. (2025). Analysts' escape: The information cost of anti-organized crime. *International Review of Financial Analysis*, 106. DOI: 10.1016/j.irfa.2025.104524
- [7] Diviák, T. Key aspects of covert networks data collection: Problems, challenges, and opportunities. *Social Networks*, 69, 160-169. DOI: 10.1016/j.socnet.2019.10.002
- [8] Dudorov, O.O., & Movchan, R.O. (2022). Criminal law counteraction to the activities of organized criminal associations: Analysis of legislative novelties and prospects. *Law Journal of Vasyl Stus Donetsk National University*, 2, 152-167. DOI: 10.31558/2786-5835.2022.2.15
- [9] Forgione, A.F., Migliardo, C., & Spadaro, M. (2025). Crime and credit: Analyzing the impact of organized crime perceptions on loan restrictions. *International Review of Economics & Finance*, 104. DOI: 10.1016/j.iref.2025.104669
- [10] Hatseliuk, V.O. (2021). Criminalization of socially dangerous acts during the operation of the Criminal Code of Ukraine of 2001: Recent developments against the background of legislative policy. Kyiv: VAITE. Retrieved from <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/a/3/504226.pdf>
- [11] Kopiova, I.A., & Tsypyschuk, K.V. (2020). On the expediency of introducing the category of a "thief in law" into the criminal legislation of Ukraine. *Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine*, 2, 209-219. DOI: 10.21564/2311-9640.2020.14.218040
- [12] Kvasha, O.O., Hatseliuk, V.O., & Peremot, S.V. (2015). Problems of introducing the concept of a "thief in law" into the Criminal Code of Ukraine. *Legal State*, 26, 366-376.
- [13] Kyrenko, S.H. (2020). Problems of criminal law support in combating organized crime. *Dictum Factum*, 2, 59-65. DOI: 10.32703/2663-6352/2020-2-7-59-65
- [14] Levchuk, V.O. (2021). The "thief in law": A known concept and new criminal law challenges. *New Ukrainian Law*, 4, 245-251. DOI: 10.51989/NUL.2021.4.36
- [15] Minevych, O.I. (2021). Concept and types of legal errors: A general theoretical study. *Doctor's thesis*. Odesa.
- [16] Mirenda, L., Mocetti, S., & Rizzica, L. (2022). The economic effects of Mafia: Firm level evidence. *American Economic Review*, 112(8), 2748-2773. DOI: 10.1257/aer.20201015
- [17] Nikitin, A.O. (2020). The "thief in law" in criminal legislation: Foreign experience and the process of implementation in Ukraine. *Comparative and Analytical Law*, 2, 167-170. DOI: 10.25313/2520-2308-2025-8
- [18] Nikitin, A.O. (2021). Criminal influence and the expediency of its preservation in the new Criminal Code of Ukraine. *NaUKMA Research Papers. Series "Law"*, 7, 44-51. DOI: 10.18523/2617-2607.2021.7.44-51
- [19] Nikitin, A.O. (2025). *Criminal liability for crimes related to criminal influence: Theory and practice*. M. Khavroniuk (Eds.). Kyiv: Norma Prava.
- [20] Okolit, O.V., & Vozniuk, A.A. (2025). *Criminal liability for the creation of a criminal organization or criminal community and participation therein: Problems of theory and practice*. A.A. Vozniuk (Eds.). Kyiv: Norma Prava.

- [21] Rechytskyi, V. (2020). Critical analysis of Article 255 of the Criminal Code of Ukraine on liability for crimes committed by a "criminal community" (as of July 22, 2020). *Site "Human Rights in Ukraine"*. Retrieved from <https://khpg.org/1595421303>
- [22] Shablysty, V.V. (2023). Certain features of counteracting profit-motivated organized crime under martial law. *Scientific Notes of Vernadsky Taurida National University. Series "Law"*, 34(73), 5, 97-100. DOI: 10.32782/TNU-2707-0581/2023.5/17
- [23] Tkachenko, S.V. (2022). Legislative novelties and judicial practice regarding criminal liability under Article 255-1 of the Criminal Code of Ukraine in combination with other crimes. *Actual Problems of Domestic Jurisprudence*, 3, 143-152. DOI: 10.32782/3922110
- [24] Tosi Rodriguez, L., & Caneppele, S. (2025). Exploring How Armed Groups Organize the Exploitation of Natural Resources. *Studies in Conflict & Terrorism*, 1-30. DOI: 10.1080/1057610X.2025.2567858
- [25] Tsekhan, D.M. (2021). Classification and features of the formation of criminal groups in places of deprivation of liberty. *Bulletin of Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko*, 2(94), 334-345. DOI: 10.33766/2524-0323.94.334-345
- [26] Vozniuk, A.A. (2020). Counteracting organized crime in Ukraine: Prospects for improving criminal legislation. *Bulletin of the Penitentiary Association of Ukraine*, 1(11), 176-194. DOI: 10.34015/2523-4552.2020.1.18
- [27] Vozniuk, A.A., Dudorov, O.O., & Cherniavskyi, S.S. (2021). *Criminal liability for crimes committed by a criminal community (Articles 255, 255¹, 255², 255³, 256 of the Criminal Code of Ukraine)*. Kyiv: Norma Prava.

Список використаних джерел

- [1] Acemoglu D., De Feo G., De Luca G. D. Weak States: Causes and Consequences of the Sicilian Mafia. *The Review of Economic Studies*. 2020. Vol. 87 (2). P. 537–581. DOI: 10.1093/restud/rdz009
- [2] Albanese J. S. Corruption as the Cause, Not the Effect, of Organized Crime? A Review and Assessment of Cases across the World. *Journal of Economic Crime*. 2025. Vol. 7. DOI: 10.1016/j.jeconc.2025.100137
- [3] Aziani A., Favarin S., Campedelli G. M. Security Governance: Mafia Control over Ordinary Crimes. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 2019. Vol. 57 (4). P. 444–492. DOI: 10.1177/0022427819893417
- [4] Campana P., Giovannetti A. The Structure of Cooperation among Organized Crime Groups: A Network Study of Merseyside, UK. *Journal of Criminal Justice*. 2025. Vol. 96. DOI: 10.1016/j.jcrimjus.2024.102348
- [5] Campana P., Varese F. Studying organized crime networks: Data sources, boundaries and the limits of structural measures. *Social Networks*. 2022. Vol. 69. P. 149–159. DOI: 10.1016/j.socnet.2020.03.002
- [6] Cheng M., Li Z., Kong D. Analysts' Escape: The Information Cost of Anti-Organized Crime. *International Review of Financial Analysis*. 2025. Vol. 106. DOI: 10.1016/j.irfa.2025.104524
- [7] Diviák T. Key aspects of covert networks data collection: Problems, challenges, and opportunities. *Social Networks*. 2022. Vol. 69. P. 160–169. DOI: 10.1016/j.socnet.2019.10.002
- [8] Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінально-правова протидія діяльності організованих злочинних об'єднань: аналіз законодавчих новел, визначення перспектив. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2022. № 2. С. 152–167. DOI: 10.31558/2786-5835.2022.2.15
- [9] Forgione A. F., Migliardo C., Spadaro M. Crime and Credit: Analyzing the Impact of Organized Crime Perceptions on Loan Restrictions. *International Review of Economics & Finance*. 2025. Vol. 104. DOI: 10.1016/j.iref.2025.104669
- [10] Гацелюк В. Криміналізація суспільно небезпечних діянь протягом дії Кримінального кодексу України 2001 року: останні сюжети на фоні загальної палітри законодавчих рішень. Київ : ВАІТЕ, 2021. 228 с. URL: <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/a/3/504226.pdf>
- [11] Копйова І. А., Ципищук К. В. Щодо доцільності введення категорії «вор/злочин в законі» в кримінальне законодавство України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. № 2. С. 209–219. DOI: 10.21564/2311-9640.2020.14.218040
- [12] Кваша О. О., Гацелюк В. О., Перемот С. В. Проблеми внесення поняття «злочин в законі» до Кримінального кодексу України. *Правова держава*. 2015. № 26. С. 366–376.
- [13] Киренко С. Г. Проблеми кримінально-правового забезпечення боротьби з організованою злочинністю. *Dictum factum*. 2020. № 2. С. 59–65 DOI: 10.32703/2663-6352/2020-2-7-59-65
- [14] Левчук В. О. «Вор в законі»: відоме поняття та нові кримінально-правові проблеми. *Нове українське право*. 2021. № 4. С. 245–251. DOI: 10.51989/NUL.2021.4.36
- [15] Міневич О. І. Поняття та види правових помилок: загальнотеоретичне дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2021. 237 с.
- [16] Mirenda L., Mocetti S., Rizzica L. The Economic Effects of Mafia: Firm-Level Evidence. *American Economic Review*. 2022. Vol. 112 (8). P. 2748–2773. DOI: 10.1257/aer.20201015

- [17] Нікітін А. О. «Злодій у законі» у кримінальному законодавстві: зарубіжний досвід та процес запровадження в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 2. С. 167–170. DOI: 10.25313/2520-2308-2025-8
 - [18] Нікітін А. О. Злочинний вплив та доцільність його збереження у новому Кримінальному кодексі України. *Наукові записки НаУКМА. Серія «Юридичні науки»*. 2021. Т. 7. С. 44–51. DOI: 10.18523/2617-2607.2021.7.44-51
 - [19] Нікітін А. О. Кримінальна відповідальність за злочини, пов'язані зі злочинним впливом: теорія і практика : монографія / за наук. ред. М. Хавронюка. Київ : Норма права, 2025. 304 с.
 - [20] Околіт О. В., Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації чи злочинної спільноти та участь у них: проблеми теорії і практики : монографія / за наук. ред. А. А. Вознюка. Київ : Норма права, 2025. 324 с.
 - [21] Речицький В. Критичний аналіз ст. 255 Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за злочини, вчинені «злочинною спільнотою» (станом на 22.07.2020). *Інформаційний портал «Права людини в Україні»* : [сайт]. URL: <https://khpg.org/1595421303>
 - [22] Шаблистий В. В. Деякі особливості протидії корисливо мотивованій організованій злочинності в умовах воєнного стану. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2023. Т. 34 (73). № 5. С. 97–100. DOI: 10.32782/TNU-2707-0581/2023.5/17
 - [23] Ткаченко С. В. Новелі законодавства та судова практика щодо притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 255-1 КК України, у сукупності з іншими злочинам. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 3. С. 143–152. DOI: 10.32782/3922110
 - [24] Tosi Rodriguez L., Caneppele S. Exploring How Armed Groups Organize the Exploitation of Natural Resources. *Studies in Conflict & Terrorism*. 2025. P. 1–30. DOI: 10.1080/1057610X.2025.2567858
 - [25] Цехан Д. М. Класифікація та особливості формування злочинних угруповань у місцях позбавлення волі. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2021. № 2 (94). С. 334–345. DOI: 10.33766/2524-0323.94.334-345
 - [26] Вознюк А. А. Протидія організованій злочинності в Україні: перспективи удосконалення кримінального законодавства. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 1 (11). С. 176–194. DOI: 10.34015/2523-4552.2020.1.18
 - [27] Вознюк А. А., Дудоров О. О., Чернявський С. С. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою (статті 255, 255¹, 255², 255³, 256 Кримінального кодексу України) : наук.-практ. комент. Київ : Норма права, 2021. 130 с.
-

VOZNIUK Andrii

Doctor of Law, Professor, Head of the Research Laboratory on Problems of Crime Counteraction of the Educational and Research Institute of Policing of the National Academy of Internal Affairs

03035, 1 Solomianska Sq., Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3352-5626>;

OKOLIT Oleksandr

PhD in Law, Lecturer at the Department of Criminology and Information Technologies of the National Academy of Internal Affairs

03035, 1 Solomianska Sq., Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6498-6209>

Proving the Status of a «Thief in Law» in Criminal Proceedings in Ukraine: Procedural Issues and Case Law

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the problems involved in proving a person's status as a «thief in law» within criminal proceedings in Ukraine under conditions of normative uncertainty of the relevant criminal law construct. The relevance of the study stems from the introduction into criminal legislation of the category of a subject of increased criminal influence and the absence of clear statutory criteria that would allow the unequivocal establishment of such status through traditional procedural mechanisms. The purpose of the article is to determine the limits and possibilities of procedurally proving the

status of a «thief in law», as well as to identify the risks of substituting evidentiary reasoning with subcultural perceptions or assessments of a person's reputation. The methodological framework of the study is based on formal legal, systemic, functional, and comparative legal methods, as well as an analysis of judicial practice and a synthesis of contemporary scholarly approaches to the study of organized crime. Particular attention is paid to the correlation between criminal law and criminal procedure aspects of status determination, the role of covert investigative actions, expert examinations, and the position of the individual with respect to their own status. The study demonstrates that the normative uncertainty of the concept of a "thief in law" makes it impossible to apply the classical model of proof based on official documents and necessitates the use of indirect procedural identification of status. It is shown that subcultural descriptions of «coronations» or other rituals cannot possess independent evidentiary value, and that the establishment of such status is permissible only on the basis of a set of verifiable facts concerning the person's actual conduct, hierarchical role, and factual influence on others. The scientific novelty of the research lies in formulating procedurally significant boundaries for proving the status of a «thief in law» and in distinguishing between the admissible establishment of a social fact and impermissible status attribution. The practical significance of the findings consists in their potential application in the activities of pre-trial investigation bodies, courts, and the defense, with a view to ensuring compliance with procedural guarantees and standards of a fair trial.

Keywords: organized crime; criminal influence; evidence; criminal proceedings; covert investigative actions; forensic examination; court; defense counsel; accused; criminal procedure; criminal liability.